

MÉSZÖLY GYULA
születésének 100. évfordulója tiszteletére
a Katona József Megyei Könyvtárban rendezett emlékülés előadásai

BÁLDY BÉLA
ny. növénynemesítő megnyitó előadása

Mint Dr. Mészöly Gyula legrégebbi közvetlen, még élő munkatársa – a szervező bizottság megbízásából – én kaptam a lehetőséget, hogy visszaemlékezhessek Gyula bácsi emberi és szakmai tevékenységére, néhány olyan cselekedetére, melyek eddig csak szűk körben voltak ismertek. Pedig ezek jellemezték Őt igazán, a magyar paradicsomnemesítés megalapozóját, kiemelkedő egyéniségét, a magyar kertész szakma nagy öregjét, a Kossuth-díjas akadémikust, aki a nehéz időkben is a felelősséget bátran vállaló, igaz magyar emberként képes volt példát mutatni.

Most, amikor az ország újra rendkívül nehéz helyzetbe, nyomasztó légkörbe került, külön jelentősége lehet annak, hogy egy olyan emberre emlékezzünk, kinek élete példaként szolgálhat szakmailag és emberileg egyaránt.

Mészöly Gyula 1910. január 6-án Suhopoljén született. Kertészeti oklevelet 1935-ben szerzett, majd Mauthner Ödön derekegyházi telepén kapott gyakornoki állást. 1936-tól a bajai Kertészeti Középiskola szaktanára volt 1940-ig, innen a kecskeméti Gazdasági Szaktanítóképző Intézethez került tanítani. Itt kezdett zöldségtermesztési kísérleteket végezni. 1942 novemberében Kecskemét városától megbízást kapott egy kertészeti kísérleti telep megszervezésére, mely 1943 tavaszán megkezdte működését.

A front közeledtével Mészöly Gyula meglévő zöldségfajtáinak magvaiból minimális mennyiséget feleségével kabátjának bélésébe varratott, így mentette a szaporítóanyagot és családját Budapestre. Hazatérve egy feldúlt, tönkretett telep fogadta, ahol újra kezdte a munkát.

1947-ben két állami kertészeti kísérleti telep létesült hazánkban, Fertődön Porpáczy Aladár, Kecskeméten Mészöly Gyula irányításával. A kecskeméti telepet 1950-ben Kísérleti Gazdasággá, 1955-ben Duna-Tisza közti Mezőgazdasági Kísérleti Intézetévé szervezték, végig Mészöly Gyula vezetésével. 20 államilag elismert paradicsomfajta igazolja szakmai nagyságát, Európában neki sikerült elsőként vadparadicsommal életképes fajhibrideket előállítani. A paradicsomnemesítés mellett újabb és újabb kutatási témák kerültek intézetéhez, pl. paprika, uborka, dinnye, triticales stb. Tudományos eredményeit 140 publikációban tette közzé. 1961. szeptemberében a Földművelésügyi Minisztérium Mészöly Gyulát bízta meg a Kecskeméti Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum igazgatói teendőinek ellátásával is. Munkásságát Kossuth-díjjal, számos állami és társadalmi kitüntetéssel méltányolták. Neve fogalom volt a szakmában. 1953-ban a Mezőgazdasági Tudományok Kandidátusa, 1964-ben a Biológiai Tudományok Doktora fokozatot szerezte meg. A Magyar Tudományos Akadémia 1967-ben levelező, 1968-ban rendes tagjává választotta, de számos akadémiai bizottságnak, tudományos társaságnak, köztestületnek volt tagja, tisztségviselője.

E rövid áttekintéssel szeretnék rávilágítani Gyula bácsi elhivatottságára, eltökéltségére, mely egész életét jellemezte és meghatározta. Ha az életutat nézzük, először szakember-palántákat nevelt, majd azokat a tanítókat oktatta, akik a tanyai, falusi kisiskolákban tanítottak és az ott élő gyermekek sokoldalú felkészítésére vállalkoztak. Majd a Kecskemét környéki

zöldségtermesztés fejlesztésén, a táj adottságainak kedvezőbb kihasználásán munkálkodott. Tisztában volt azzal, hogy a fejlődés a természetben, az életben, a gazdaságban attól függ, azon múlik, hogy adottságainkat, lehetőségeinket felismerve mennyire vagyunk képesek azokat kihasználni, tudunk-e alkalmazkodni a változó körülményekhez. Egész életében az értékek felszínre hozásáért, megmentéséért fáradozott, a feladatok lehetséges megoldásait kereste, ügyelve, hogy a létrehozott intézmény azt a munkát végezze el lelkiismeretesen, amiért létrehozták.

Mindig összefüggésekben gondolkodott. Munkája során a minőséget helyezte előtérbe. Azt tartotta, a jó minőségű alapanyagból is lehet rossz technológiával értéktelen árut készíteni, a rossz alapanyagból viszont a legjobb feldolgozással sem lesz minőségi termék. Így már a nemesítési, válogatási munka során teljes körű, a minőség javítását szolgáló – érzékszervi és laboratóriumi – kiértékelő módszert dolgozott ki és kezdett el alkalmazni a paradicsomnemesítésben, melyet folyamatosan az új követelményekhez igazított. Ez abban az időben világra szólóan egyedülálló kezdeményezésnek számított. Ma már azt is kezdjük felismerni, hogy erre csak akkor van esély, ha vannak hozzá olyan alkotó, teremtő egyéniségek, akik képességeik révén alkalmasak arra, hogy ehhez a politikai viharok közepette is utat és példát mutassanak, lehetőségeket kínáljanak, tetteikkel pedig igazolják, hogy az ország és népe érdekei mindenek fölött elsőbbséget élveznek. Gyula bácsi már akkor felismerte, hogy abból kell értéket teremteni, amink van, amivel rendelkezünk, aminek mélyreható gyökerei vannak és míg azok élnek bennünk. Kereste a lehetőségeket, hogy ezeket miként lehet hatékonyabban és jobban felhasználni, eredményesebben hasznosítani. Ő nemcsak felmérte, hanem gondosan mérlegelte is a jövő felé vezető utat. Ezért a fajtakérdésen túl a termelő gazdák és a termeltetők felé is volt mondanivalója. Nagy súlyt helyezett a fajtakipróbálásra, a kapcsolattartásra, a termelők véleményére, a tapasztalatok összegyűjtésére. Mindig a gyakorlat talajáról nézte és ítélte meg a dolgokat, ennek kapcsán a személyeket is. Belső lényéből fakadóan – szakmailag és emberileg is – a maga mércéje szerinti utat követte. Így volt képes alkotni, iskolát teremteni maga körül. A Mészöly-iskola példamutatáson alapult. Elvásásai voltak, de lehetett is, hiszen elkötelezettség és felelősség jellemezte minden tettét, tevékenységét; tehát jogosan várta el ezt környezetétől is.

Korán kelő ember volt, hajnali 5 órakor már lenn volt a kisüvegházban, miután végigjárta a telepet. Ezek a hajnali órák rendkívül tartalmasak voltak. Nemcsak a beszámolás, eligazítás és a fejmosás ideje volt, hanem a jövő megformálásának, kialakítását szolgáló „magvetés” előkészítésének is fontos színtere. Ekkor születtek, érlelődtek a hogyan-tovább elképzelések és a lehetséges megoldások. Ilyenkor megnyílt Gyula bácsi. Alapelve volt, ahhoz, hogy megismerjük a folyamatokat és azok összefüggéseit, ahhoz benne kell élni és meg kell ismerni a részleteket is. Gyakran emlegette, hogy a vasat is a tűzben edzik. Nemesítő munkáját a növények minél jobb és alaposabb megismerésére alapozta. Azt tartotta, hogy rendszeres és folyamatos kapcsolatot kell velük tartani, ahogy Ő fogalmazott: mindegyikkel kezdet kell fogni, mert csak így alakulhat ki baráti viszony közöttünk.

A növénynemesítés hivatása volt. Amíg nem tudott létrehozni itt helyben egy minőségvizsgáló laboratóriumot, Budapestre, a Konzervipari Kutató Intézetbe hordta fel – speciális, erre a célra készített rekeszekben – értékelésre a vizsgálandó vonalakat. Egyszerre 16 mintát tudott felvinni bennük. Ez a szívós és kitartó munka hozta meg a maga gyümölcsét. A háború után a szociáldemokrata pártba lépett, majd a munkáspártok egyesülése után automatikusan került az MDP-be. Abban az időben a felé megnyilvánuló feltétlen bizalomra és elismertségre nagy szüksége volt a hatalomnak.

Ő pedig a magának kijelölt utat követte, csak a lelkiismeretére hallgatott. Ahogy munkájában is csak az igényes-, humánus önmagát adta, úgy közszereplésére is ez volt a jellemző.

Példamutatóan kezelte az emberi sorsokat, ami a mindennapok apró eseményeiben is megnyilvánult. Köszönésben nehéz volt megelőzni. A legegyszerűbb munkást is türelemmel végighallgatta, még a dadogó éjjeliőrt, az öreg Bera bácsit is, és mindig volt hozzá néhány jó szava. Megbecsülte és tisztelte a szorgalmas embereket.

Következetes munkájával nemcsak érdemeket, hanem megbecsülést is szerzett. Megbecsültségét jól és okosan használta, így képes volt kutató bázisát nemcsak megőrizni, hanem jó szakemberekkel feltölteni és azokat megvédeni. Az 50-es években a származási adatokat rendkívül fontos kérdésként kezelték a hatalmi körök. Ezért gyakran fordult elő személycsere is. Igaz, Gyula bácsi a felmutatott kutatási eredményeivel mindig igazolni tudta döntéseit. Ahogy azt is vallotta, hogy ott, ahol valamire megvan a szándék, ott a megoldás kéznél szokott lenni. Nemcsak szakmájában, az értékek létrehozásában teljesített maradéktalanul. Kiemelkedett abban is, hogy munkatársai törekvéseit úgy segítette, mint a sajátját, az azok létrehozásában közreműködő emberek védelmét is felvállalva.

Amiről általában kevés szó esik: nemcsak a 40-es évek közepén, de az 1950-es évek során is igen sokan – méltatlan megítélés alapján – kerültek krízis helyzetbe és ennek kapcsán váltak a politikai osztályharc megkülönböztető üldöztetésének alanyaivá. Gyula bácsi tisztában volt azzal, hogy ezek az emberek egyformán, egy torzult világ abszurd történelmi helyzetének – a XX. század szélsőséges izmusai, a „kollektív bűnösség elvének” – váltak könnyörtelen áldozataivá. Így, minden érintett, mint üldözött, egyformán rászorult és számíthatott a humánus gondolkodású emberek emberséges és segítőkész magatartására. Egy ilyen magatartás – abban az időben – nagy kockázatot jelentett, mert senki nem tudhatta, mit hoz számára a holnap. Senki nem tudhatta, miért és mikor kerül a névsorba. A félelem, rettegés, bizonytalanság és görcs jutott sokunknak osztályrészül. Aki nem élt abban a korban, el sem tudja képzelni, hogy mi mindennek volt kitéve az, aki osztályellenségnek számított, vagy x-es származásúnak jelölték az iskolában, vagy a munkahelyén. Itt és akkor a helytállás és kiállás nem volt egyszerű feladat! Bizonyítani kellett az állam felé fontosságát és nélkülözhetetlenségét, ugyanakkor nem fordíthatott hátat a benne bízó embertársainak és szakmája elvárásainak sem. Ehhez kivételes emberek kellettek, akik a képességeiket akarták a felszínre hozni az emberekből és átértézték saját felelősségüket. Tudták a kötelességüket és tették a dolgukat.

Ők párttagságukat, kapcsolataikat a szakma érdekében és védelmében használták fel, és ennek érdekében kamatoztatták. A szükség törvényt bontott, megalkuvást és kompromisszumokat is igényelt. A kemény diktatúra időszaka még a nemes cél érdekében sem volt hajlandó engedelményekre, ezért kényszerültek néha olyam megoldásokat is elvállalni, ami mellett arra is tudtak némi forrást biztosítani, ami a szakmai előrehaladást szolgálta, de erre nem adtak pénzt. A szakmai érdekeket, az emberséget és a meggyőződést úgy kellett összehangolniuk, hogy a kecske is jól lakhasson és a káposzta is megmaradjon. Nehéz időkben egy-egy példamutató egyéniség akár egy egész szakma jövőjét és megújulását határozhatja meg, mert tudja, hogy a felemelkedéshez, a meglévő eszközeink, értelmes, okszerű és tudatos használatán keresztül vezet az út, nem pedig azok megsemmisítésén, felszámolásán, áruba bocsátásán át. Akikben volt annyi tartás, emberség és felismerés, hogy éppen elég veszteség érte már szegény hazánkat, azok a körénk font szövvényes helyzetben is megtalálták a lehetőséget arra, hogy embereket mentsenek, terheiken, méltatlan helyzetükön könnyítsenek. Így segített életutakat pályára állítani Mészöly Gyula is.

Így kerültem és is Kecskemétre. Porpáczy Ali bácsi ajánlásával jöttem Gyula bácsihoz, hisz a hortobágyi kényszer-munkatábor után nem engedtek letelepedni az akkori határsávban lévő Fertődön. De továbbtanulásom körülményeinek biztosítása is élő tanúbizonyság. A felvételi után, - a bizottság tagjai jónak ítélték vizsgám – nem nyertem felvételt a levelező tagozatra, majd a fellebbezést is elutasították. Abban az időben kapott állami elismerést a Kecskeméti Törpe paradicsomfajta. Mint újdonságról, a Mezőgazdasági Múzeumban Molnár Zoltán

képzőművész élethű makettet készített róla, ami a mezőgazdasági kiállításon nagy sikert aratott. Amikor Gyula bácsi a minisztertanács titkárságán próbálkozott felvételem ügyével, ott az egyik, magas beosztású tisztségviselő úgy reagált a kérésre, ha megkapja a makettet, felvesznek az egyetemre. A válasz az volt, a Tied! Fel is vettek.

Gyula bácsira ez nagyon jellemző volt. Az Intézetben kapott menedéket és munkalehetőséget Kiss Károly bácsi (Gróf Klebelsberg Kúnó kultuszminiszter személyi titkára), Blassmann Matyi bácsi, Légrády Elek volt törzstisztek, Bíró Kálmán (volt földbirtokos, aki Tiszakécskén, ahova kitelepítették a vasútállomáson hordárkodott), Gyöngyössy Jóska, akit az ÁVÓ-nál puhígtattak. És nem utolsósorban a triticales nemesítő dr. Kiss Árpád, akit Martonvásárról 1956-ban a forradalmi bizottsági titkársága miatt üldöztek el. A lista nem teljes, de jelzi, hogyan próbálta meg Gyula bácsi ellensúlyozni a maga lehetőségeivel az értékes emberek ellehetetlenítését. Igazolva, hogy nála és sokuknál még hibátlanul működtek a hagyományos és humánus erkölcsi alapok.

Talán a triticales a legjobb példa arra, hogy Mészöly Gyula segítségével, Kiss Árpád befogadásával, miként válhatott ez a növény nemcsak kiemelkedő tudományos eredménnyé, hanem gazdaságilag is a homoktalajok egyik nélkülözhetetlen, meghatározó gabonaféléjévé. Kiss Árpád volt az a kutató, aki Európában elsőként a magnélküli görögdinnyével is megajándékozta az alföldi tájat.

Gyula bácsi tevékenysége a paradicsomnemesítés területén is ilyen céltudatos és sokszínű volt. Összesen 20 államilag elismert paradicsomfajtát hozott létre. Első fajtája 1951-ben került ki a termesztésbe, míg utolsó, általa végzett keresztezésből származó fajtája 1978-as bejelentésű, 1982-ben kapott elismerést. A Kecskeméti 3 heterózis 1969-ben kapta meg az állami elismerést, már 40 éve folyamatosan termesztésben van, ami rendkívüli eredménynek tekinthető. Ez önmagában is arra utal, hogy az a szándék, tudat, ami vezérelte, mindig a kitűzött feladat megoldására koncentrált. Nem lehet csodálkozni azon, hogy ennyire bíztak benne az emberek, hisz Ő a köznek, az országnak nem beváltatlan ígéreteket hagyott hátra, hanem ki- és felhasználható eredményeket.

Vad paradicsomfajta felhasználásával, betegség ellenálló fajták nemesítéséhez is hozzáfogott. Európában először neki sikerült a perui vadparadicsommal életképes fajhibrideket előállítania. A paradicsom termesztés korszerűsítése érdekében létrehozott egy olyan paradicsommag és ivólé feldolgozó üzemet, ahol a fokozódó igények kielégítése mellett a melléktermék is jól hasznosítható. Sokan talán nem is tudják, hogy a paradicsom ivólé az intézetből indult hazai hódító útjára, de a piaci terjeszkedés idejére már mások éltek a lehetőségekkel. Komoly feladatot jelentett a gyorsan terjedő paradicsom gépi betakarítására alkalmas, könnyen szedhető, jól szállítható, egyszerre érő fajták előállításának is. A fajták közül kiemelkedett a Kecskeméti 549-es, amely a portugáliai Evorában 1982-ben a gépi szedésű fajták világversenyén – kiemelt kategóriában – ezüstérmes lett. Ennek a lelkiismeretes és alapos kutatómunkának volt tulajdonítható, hogy az országos paradicsom vetésterület közel 90 %-át a kecskeméti nemesítésű paradicsomfajták adták.

Mint országgyűlési képviselő, a II. világháború után elsőként vetette fel a parlamentben a Duna-Tisza közti csatorna és öntözőfürt lehetőségének újragondolását, mert úgy érezte, hogy itt az időszakos vízhiány az a tényező, ami veszélyezteti a biztonságos termelést és az adottságokból eredő fejlesztési tevékenységet.

Gyula bácsi egy olyan karmester volt, aki egy jó és sokszínű zenekart volt képes összehozni. Ahol az összhang, az együttműködés volt a meghatározó és amit időszakonként, egy-egy kiemelkedő szóló teljesítmény csak még jobban felértékelte. Mindez újabb lendületet adott, megújította, megerősítette a csapatot, és újabb eredmények elérésére sarkalt.

Fiatalon, 64 évesen hunyt el 1974-ben. Szervezetét felőrölték a felelősség terhei, melyeket nehéz, kritikus körülmények között is vállalt, és többségében teljesített is. A súlyos kór idő

előtt ragadta el közülünk. A 100. születésnap kiváló alkalmat nyújt arra, hogy azt az útmutatást, amit mi kaptunk annak idején tőle, tovább adjuk az újabb generációknak és szellemiségével megismertessük a fiatalabbakat. Hisz az ilyen példák követése hozhatja meg számukra is a kibontakozást. Az, hogy a szellem mindig minden cselekedet meghatározó eleme, és aktivitása a nehéz időkben is érvényesül, arra a közeljövőben nagy szükségük lehet. Ezt azért is ki kell emelni, mert napjainkban az érdek vált az alapvető motiváló tényezővé, a megvédendő értékek helyett. Visszatekintve, az embernek az az érzése, hogy ennyi megpróbáltatás, siker és levonható tapasztalat ellenére még mindig nem voltunk képesek magunkra találni. Igaz, nem is nagyon kerestük igazán azt az utat a mezőgazdaság felé, amit adottságaink, hagyományaink, képességeink lehetővé tennének, hogy jobban odafigyeljünk értékeinkre. Nagy különbség az is, hogy míg Ők a nemzet boldogulását keresték és szolgálták, az előállított élelmiszer alapanyagok termelésének felfutását, a helyben történő feldolgozást és értékesítést szorgalmazták, addig mára az ebből élő, földet művelő emberek az ellehetetlenülés felé tartanak. Most nem a hazai érdekek a fontosak, nem a termelők megszervezése, érdekeik érvényre juttatása kap elsőbbséget. Pedig ez a nép a hányattatott időkben is képes volt az értékteremtésre. Így alakulhatott ki az, hogy az ország gazdasága mára teljesen kiszolgáltatott állapotba került. Amíg az idegenek minden lehetőséget megkaptak, addig a hazaiak többsége egyre hátrányosabb helyzetbe került. Az idő elszállt, és ma már sok minden csak emlékként él bennünk. De olyan emlékként, amit úgy érzünk, hogy tovább kell adnunk a bennünket váltó generációknak. Ezért jelezzük, ismerjük fel, sokkal több függ tőlünk, mint ahogy azt mostanában hallani. Vegyük végre észre, hogy mi tettük olyanná – szűkebb környezetünkől kezdve – a világot amiben élünk, amilyenné lett. Mert ha tudomásul vesszük, hogy senki nem felelős és nem is vonható felelősségre semmiért, akkor ugyan mit várunk el, mire számíthatunk egy ilyen társadalomban? Itt az ideje annak, hogy az ország fejlődésének irányát és lehetőségei kihasználását, a hazai belső értékeknek és érdekeknek vessük alá. Arra kell törekednünk, hogy a közös célok megvalósításához ma is ugyan olyan tudatosan vállaljon felelősséget az új nemzedék, mint ahogy ez Gyula bácsi példájából is kitűnik. Egy jobb világot csak együtt érző, közösségekben gondolkodó, humánus emberektől remélhetünk. Ehhez a mai megemlékezésből is meríthetünk egy kis erőt és tanulságot. Ne feledjük, a nagy öregek minden tette azt sugározza felénk, hogy a fejlesztésnek csak egyetlen célja lehet, hazai gazdaságunk fejlesztése és talpra állítása!

Kecskemét, 2010. január 14.

MÉSZÖLY GYULA
a kecskeméti felsőfokú kertészeti oktatás megalapítója

PROF. DR. LÉVAI PÉTER
dékán
Kecskeméti Főiskola Kertészeti Főiskolai Kar

Kecskeméten már a múlt század második felében megkezdődött a mezőgazdasági szakképzés, megvolt a lehetőség arra, hogy a városnak mezőgazdasági főiskolája legyen. A népoktatást elrendelő 1868. évi 38. törvénycikk értelmében Kecskeméten is létesült Gazdasági Felső Népiskola, amely 1895-ig működött. A gazdasági oktatást 1895-1928. között a Földműves Iskola folytatta. Ez az intézmény 1929-36. között Mezőgazdasági Szakiskola néven működött a mai Parasztfőiskola nevű városrész területen.

A képzés során nagy figyelmet fordítottak a hivatástudat, a földhöz való ragaszkodás erősítésére, a népélet megismerésére.

A Mathiász János Kertészeti Technikum jogelődje, a Mezőgazdasági Gimnázium 1949-ben indított először kertészeti osztályt. Ezzel kezdődött meg Kecskeméten a négy éves közép szintű kertészvezető képzés.

1950-ben a Mezőgazdasági Gimnázium neve Kertészeti Technikummá változott, a sürgető szakemberhiány miatt a tanulmányi idő három évre csökkent az általános kertészeti szakon. Az itt végzett tanulók technikus oklevelet kaptak.

1952-től a tanulmányi idő ismét négy év lett, az intézmény neve: Mezőgazdasági Technikum. A szak kertészeti, a tagozat pedig gyümölcsstermesztési.

A középiskolai szakképzés 1959-től Kertészeti Technikumként, és azon belül általános kertészeti szakként működött.

1950-59-ig önálló tangazdasága volt az intézménynek 514 kh területen, melyet később a Városföldi Állami Gazdaság, majd a Duna-Tisza közti Mezőgazdasági Kísérleti Intézet vett át azzal a kötelezettséggel, hogy azt a gyakorlati oktatás céljaira továbbra is biztosítja. A színvonalas oktatás a tanulmányi versenyeken elért sikeres eredmények alapján a 44 technikumból elsőként Kecskeméten engedélyezték a felsőfokú technikum létrejöttét. 1960-ban megindult a felsőfokú mezőgazdasági technikai képzés, érettségire épülő két éves tanulmányi idővel. 1961-ben Felsőfokú Gyümölcs- és Szőlőtermesztő Technikumként, 1962-től Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum Gyümölcs- és Szőlőtermesztési Szakként működött. Az intézmény első igazgatójának 1961. szeptember 1-től a Földművelésügyi Minisztérium Szakoktatási és Kísérleti Főigazgatósága dr. Mészöly Gyula kutatót bízta meg. Feladata a szervezés, kapcsolattartás volt a minisztériummal és a helyi szervekkel. Ennek alapját a szakmai kutatási eredmények és a kedvező emberi tulajdonságok adták. Szerette az embereket, a beosztottakat és ők is szerették őt.

Az intézmény 1967-től Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum Kertészeti Szakként működött három éves tanulmányi idővel, három ágazattal (gyümölcsstermesztési, szőlőtermesztési és borászati, valamint zöldségstermesztési). Ebben a formában 1970-ben végeztek először hallgatók.

A Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum célja a mezőgazdaság egyes szakterületei számára korszerű elméleti és gyakorlati felkészültségű felsőfokú ismeretekkel rendelkező szaktechnikusok képzése volt.

Az intézményben 7 tanszék működött. A tanszékek a gyakorlati oktató-nevelő munkát a képzési szakirányuknak megfelelő nagyüzemekkel és intézményekkel együttműködve valósították meg. A gyakorlati oktatás biztosítása érdekében az intézmény két gazdasággal, Kecskemét - Szikrai Állami Gazdasággal és a Duna-Tisza közti Mezőgazdasági Kísérleti

Intézet Gazdaságával, mint bázisgazdaságokkal együttműködési szerződéses kapcsolatot alakítottak ki.

A Felsőfokú Technikumban nappali tagozaton 338 fő tett államvizsgát és szerzett felsőfokú technikus oklevelet.

A Felsőfokú Technikum nappali tagozata mellett levelező tagozat is működött, mely 1962-66-ig iskolázott be, majd két év kihagyással 1969-ben ismét beiskolázott. A levelező tagozaton 275 hallgató végzett.

Az intézmény elhelyezése területileg szűkös volt, de jól felszerelt, korszerű laboratóriumok, kísérleti eszközök és gépek álltak az oktatás rendelkezésére.

A végzett hallgatók jól megállták helyüket a gyakorlatban, az intézménybe a jelentkezés általában a beiskolázott létszám 3-4-szerese volt. A végzős hallgatók a beérkező szakember igény egyharmadát fedezték. A termelő üzemek igényelték a felsőfokú technikumban végzett hallgatókat.

Mészöly Gyula - mint igazgató - fontosnak tartotta a kertészeti ágazat fejlesztését, az intézmény jövőjét és a szakember utánpótlást. Nagy figyelmet fordított a felsőfokú oktatás személyi, anyagi, infrastrukturális feltételeinek biztosítására az adott feltételek keretei között. Támogatta az oktatók kutatási tevékenységét, a hallgatókkal nagyon jó, segítőkész kapcsolatot alakított ki. Irányító, kutató munkája példaértékű volt, nemcsak a hazai, hanem a külföldi oktatás számára is.

Elkötelezett hivatásszeretet és tudat jellemezte, arra törekedett, hogy a legkorszerűbb ismereteket, technológiát és technikát oktassák. Ez az elszántság és nevelési elv meghatározó lett az iskolai tanórákon és a kertészeti gyakorlatokon annak érdekében, hogy a hallgatók készségszinten begyakorolni tudják a szakmai fogásokat, így az elsajátított szakmai elméleti és gyakorlati tudás életelemmüké váljon.

A munkát folyamatosan figyelemmel kísérte, meggyőződött arról, hogy gondolatai, útmutatásai mennyire találtak termékeny talajra. Kritikai észrevételei mindenkor hasznosak és iránymutatóak voltak a további munkákhoz.

A megye élelmiszer-gazdaságán belül a kertészeti profil növekvő súlya a felsőfokú technikum főiskolává szervezését indokolta, amelyben nagy érdeme volt Mészöly Gyula igazgatónak.

Tudományos eredményeivel és társadalmi, tudomány-politikai tevékenységével megalapozta a felsőfokú kertészeti oktatást.

1969. augusztus 28-án volt a Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum alapkövetése a mai Erdei Ferenc téren.

1970-ben megkezdődött az a beruházás, amely hivatott a megfelelő tárgyi feltételek biztosítására a felsőfokú technikumnak és a kollégiumnak. Az építésre és annak felszerelésére, berendezésére 78 millió forintot irányoztak elő.

A kormány 1970-ben határozott arról, hogy a Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum átszervezésével létrehozza a Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Karát. Így az intézmény 1971 óta a Kertészeti Egyetem, illetve annak átszervezése óta (1986) a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Kertészeti Főiskolai Karaként működött 1999. december 31-ig. 1971. szeptember 15-én a főiskolai avató és tanévnyitó ünnepély a városi tanács dísztermében volt, amelyen 60 fő nappali tagozatos hallgató kezdte meg tanulmányait.

Itt kapcsolódhat Mészöly Gyula a jelen számára is szóló üzenete:

Kecskemétnek szüksége van művelt fiatal, haladó szellemű ifjakra, tanult és képzett szakemberekre. Ezt a szemléletet kell tudatosítani a mezőgazdasági és kertészeti oktatásban.

Feladatuk az új nemzedék, a gazdaságszociális kinevelése.

Egy rendezvényen elhangzott felszólalásában szó szerint így fogalmazott: "diplomás agrárértelmiségünk elhanyagolása, meg nem becsülése úgy minősíthető, mint a megtermelt gabona betakarításának elmulasztása. Megtermeljük, de nem hajolunk le érte."

Mészöly Gyula szorgalmas és mindig előremutató, kezdeményező példája hitet és erőt adott számunkra, hogy az elkövetkező időszak is sikeres legyen.

A fa, amelyet ültetett, kiterbélyesedett. A korábbi egyszakos alapképzés három szakká fejlődött, a környezetgazdálkodási és a gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnöki szakok bővülésével. A kecskeméti helyszín mellett oktatunk Bácsalmáson és a szlovákiai Révkomáromban is. 2010-ben megkezdhetjük a képzést az okleveles kertészmérnöki MSc mesterszak nappali és levelező tagozatán. Két felsőfokú szakképzési szak és kilenc szakirányú továbbképzési szak bővíti az oktatási kínálatot.

Az oktatók több mint 50 %-a tudományos minősítésű, 2 fő egyetemi tanár és 1 fő MTA tudományok doktora dolgozik karunkon.

A kutatási eredmények közül 3 szabadalmi eljárást dolgoztunk ki. A karon akkreditált talaj- és növényvizsgáló laboratórium, területi szaktanácsadási központ működik.

A laboratóriumi tevékenység ebben az évben környezetvédelmi és élelmiszer-alapanyag vizsgáló laboratóriummal bővül.

Az oktatás infrastruktúrális feltételeit folyamatosan fejlesztjük. 2009-ben felújítottuk a nagyelőadó termet és a kertészeti szakkönyvtárat.

A kollégiumban valamennyi távollakó hallgatót el tudjuk helyezni. A gyakorlati oktatás és kutatás feltételeit szolgálják a Kisfáiban lévő Tangazdaság, a botanikus kert és a bemutatókert növényházi és szabadföldi felületei. Megkezdett munkáját folytatni kívánjuk abból a célból, hogy hallgatóink kiváló kertésszé, nagy kertészetek, üzemek vezetőivé, tudóssá, tanárrá, kutatóvá - emberré válhassanak. Mészöly Gyula a tanár, a tudós, a kutató nehéz, de szép örökséget hagyott ránk, melynek szellemét intézményünk fejlesztésében és mindennapos munkájában alkotóan megőrizzük. Meggyőződésünk, hogy Kecskeméten a felsőfokú kertészeti szakképzésnek hosszú távú reális jövője, létjogosultsága van. A korszerű képzési feltételrendszer megteremtéséért és fejlesztéséért mindennapi munkánkkal igyekszünk hozzájárulni.

Kecskemét, 2010. január 14.

ZKI Zöldségtermesztési Kutató Intézet Zrt.
1993 – 2010

DR. BITTSÁNSZKY JÁNOS
Vezérigazgató

1993-ban a Zöldségtermesztési Kutató Intézet Fejlesztő Vállalat 100%-ban állami tulajdonban maradó, egyszemélyes részvénytársasággá alakult. A költségvetési körülményekhez szokott intézmény a versenyszféra keretei között csőd közeli helyzetbe került. A tulajdonosi jogokat gyakorló Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 1997-ben reorganizálta a társaságot. Ennek eredményeképpen a kutatóintézetből a teljes zöldségvetőmag vertikumot saját kézben tartó vetőmagos céggé alakult.

Tekintettel arra, hogy a tulajdonosi jogokat gyakorló FVM a költségvetési forrásokat és a pályázati pénzeket is rohamosan csökkentette, ezért valamennyi olyan feladatot, mely rövidtávon nem biztosított stabil bevételt a cégnek, törölni kellett a tevékenységből.

Visszatekintve az elmúlt tizenkét esztendőre, elmondhatjuk, hogy az átalakulás sikeres volt, hiszen a ZKI Zrt. jelenleg a legnagyobb magyar tulajdonú zöldségvetőmag nemesítő és kereskedő társaság. Árbevételét évről évre növelte (2008-ban 1,3 milliárd Ft, 50% export, dolgozói létszám 80 fő, ebből 8 fő nemesítő) és minden évben nyereségesen működött. 2005-től a Zrt. egyetlen fillér költségvetési forrást sem közvetlenül, sem pályázatos úton nem kapott. Ennek ellenére saját bevételeiből 200 millió Ft-ot fordít fejlesztésre, nemesítésre.

Az átalakulás során a legfontosabb feladatunk volt, hogy a teljes vertikumot – nemesítés, vetőmag-előállítás, vetőmag-feldolgozás, minősítés, kiszerelés és értékesítés – saját kézbe vegyük.

Nemesítés

A nemesítés eredményességét kizárólag az előállított fajta vetőmag árbevétele alapján értékeljük. Azt a korábbi gyakorlatot, miszerint az a sikeres nemesítő, akinek több, államilag elismert fajtája van, megszüntettük. A nemesítési célokat nem a pályázatok eredményességét befolyásoló szempontok alapján határozzuk meg, hanem kizárólag a piac igényeinek felmérése alapján. A termelői körben mozgó termékmenedzserek a felhasználói igények megismerése alapján termékmodellt állítanak össze, mely fontossági sorrendbe állítja az egyes fajtatulajdonságokat. Az így elkészített termékmodellt a társaság legfőbb döntéshozó szerve, a termékbizottság (nemesítő, termékmenedzser, kutatási-, kereskedelmi-, és vezérigazgató) megvitatja, majd esetleges módosítás után elfogadásra kerül.

A nemesítő elkészíti a fajta-előállítás időbeli program- és költségtervét. Ennek ismeretében hozza meg a termékbizottság a döntést a program indításáról vagy elvetéséről. Szükség esetén az előállítás idő intervallumának csökkentésére és a költségterv módosítására is sor kerülhet. Pozitív döntés esetén a menedzsment gondoskodik a program végrehajtásához szükséges anyagi és technikai feltételek biztosításáról.

A termékbizottság évente több alkalommal ülésezik, és figyelemmel kíséri a program előrehaladását. A felhasználói igények kisebb változásainak figyelembevételével a termékmodellben meghatározott tulajdonságok módosítására is lehetőség nyílik.

A nemesítő tevékenysége az egzakt nemesítői tesztelésrel zárul. Ennek alapján kerül kiválasztásra az a 6-8 jelölt, mely a termékmodell elvárásait leginkább megközelíti. Az így kiválasztott fajtajelöltek a termékmenedzserek által felhasználói környezetben szervezett zárt tesztelésbe kerülnek. Ennek alapján kerül kiválasztásra a bejelentésre szánt egy vagy két fajta vagy hibrid. A fajtabejelentéssel párhuzamosan elindul a vetőmag-szaporítás és a fajta piaci bevezetése.

A nemesítési munka a ZKI egységes - a nemesítői grémium által megvitattott, a menedzsment által jóváhagyott – metodikai ajánlása szerint folyik. A fajtavédelem biztosítása érdekében mindazoknál a zöldségfajoknál, ahol ez lehetséges, kizárólag hibridek előállítására és forgalmazására törekszünk.

Jelenleg nemesítési tevékenységet az alábbi fajokban folytatunk: zöldborsó, zöldbab, paprika, konzervuborka, paradicsom, vöröshagyma és görögdinnye. További 28 zöldségfaj ZKI által előállított régi fajtáit, illetve más cégek kiegészítő fajtáit termeltetjük és forgalmazzuk.

A nemesítési tevékenység az ISO 9001-2000 minőségirányítási rendszer keretében folyik.

Vetőmag-előállítás, feldolgozás, minősítés

A vetőmag-előállítás szerződéses alapon termelőknél történik. A termelőket a ZKI Zrt. termeltetési felügyelői választják ki és kötik meg a termeltetési szerződéseket. Az MGSZH-val csak a ZKI Zrt. áll kapcsolatban. A termeltetési felügyelők a tenyészidőszakban művezetésszerűen irányítják a termelést, és gondoskodnak a nyers vetőmag ZKI telepre történő beszállításáról. A vetőmag bértisztítás céljából kerül átvételre. A tisztítóüzemben minden egyes tételt megmintáznak. Egy minta a termelőé, egy pedig a ZKI-é. A tétel nagyságától függően laborban vagy az üzemi gépsoron történik a tisztítás. A tisztítási folyamat fémzáróval és MGSZH általi minősítéssel végződik. A tisztítási folyamat előtt és után laborvizsgálatot végzünk. A termelővel való elszámolás a vetőmag-minősítő tanúsítvány alapján történik. A minőségileg nem megfelelő tételek nem kerülnek vissza a termelőhöz, így nem okozhatnak piaci zavart.

A termelők rendszeresen minősítésre kerülnek és a nem megfelelő minőséget előállítókkal, illetve a nem megfelelő technikával rendelkezőkkel a szerződéseket megszüntetjük.

A termelési kockázat csökkentése érdekében a hazai előállítások mellett termeltetést végzünk a világ nagy vetőmag-előállító körzeteiben: Olaszországban, Tanzániában, Törökországban, Thaiföldön és Chilében.

A fajtakeveredésből eredő reklamációk elkerülése érdekében valamennyi vetőmag-tételt forgalmazás előtt kitermesztünk.

A saját területen történő vetőmag-feldolgozást az 1998-ban létesült aprómagtisztító és a 2005-ben átadásra került nagymagvú tisztító- és csávázóüzem teszi lehetővé.

A termelésszervező és minőségellenőrző rendszerünk és laborunk akkreditációja megtörtént, ezért a vetőmag-minősítést saját jogon végezhetjük.

Vetőmag kiszerelés

A piaci munkában jelentős előrelépést jelentett a saját vetőmag-kiszerelő kapacitás megteremtése. 1998-ban üzembe helyeztünk egy automata tasaktöltő berendezést. Kialakítottuk a hobby és profi kertészek számára szánt csomagolóanyagainkat.

A hobby kertészek részére színes-képes tasakokat készítettünk. A profi termelők részére képnélküli csírávédő csomagolásba töltjük vetőmagjainkat. A csomagolóanyagaink versenytársainktól eltérően kizárólag hazai anyagokból itthon készülnek. 2005-ben áttértünk a szemenként történő kiszerelésre. A borsó és bab vetőmagot korszerű papírzsákban csíraszám alapján forgalmazzuk. 2001-ben elkezdtük a kis kiszerelésű borsó és bab vetőmag fóliatömlős gyártását és forgalmazását.

Belföldi értékesítés

A ZKI Zrt. jelenleg két egymástól lényegesen eltérő értékesítési rendszert alkalmaz. Az árutermelő felhasználókat termékmenedzsereink és kereskedelmi munkatársaink igyekeznek közvetlenül kiszolgálni. Mindent elkövetünk annak érdekében, hogy fajtáink vetőmagját a felhasználás helyén kínáljuk partnereinknek, ami bizonyos mértékű

szaktanácsadási lehetőséget biztosít számunkra. Ez a kereskedelmi módszer lehetőséget teremt a közvetítők számának minimálisra csökkentésére. A termelői visszajelzések közvetlenül jutnak el hozzánk és nemesítőinkhez.

A hobby kertészek kiszolgálására kizárólag a ZKI vetőmagjaival foglalkozó terítőhálózatot alakítottunk ki. Jelenleg 10 vállalkozó 20 kisteherautóval területi alapon az ország teljes területét lefedi. Ennek köszönhetően a legnagyobb – február-május – vetőmagszezonban heti két alkalommal 2500 vetőmag kiskereskedelmi egységet látogatnak meg, biztosítva a folyamatos ellátást.

A színes tasakban forgalmazott fajták száma kereskedelmi partnereink igényének megfelelően folyamatosan bővül.

Az új nemesítésű korszerű fajtáink elsődlegesen a profi termelők részére kerülnek értékesítésre.

Piaci pozícióink erősítése érdekében elkezdtek néhány külföldi vetőmagos cég virág, fűszernövény, csemegekukorica és káposztafélék vetőmagkínálatának és fűmagkeverékének forgalmazását.

A 2004-2005-ös szezonban bevezettük a céggaranciás forgalmazást, melynek keretében évente kétszer megvizsgáljuk a vetőmagtétel minőségét, és a nem megfelelő tételleket visszahívjuk.

Exportértékesítés

Nemesítési ráfordításaink megtérülésére a hazai zöldségvetőmag piacról nem számíthatunk. Ezért jelentős erőfeszítéseket teszünk a külföldi értékesítés volumenének növelésére. Elsődleges piacainknak tekintjük a szomszédos Kárpát-medencei országokat. Ezekben az országokban is a közvetlen felhasználói kapcsolatok építésére törekszünk. Szlovákiai és szerbiai eladásaink növekedése eredményeképpen 100%-ban ZKI tulajdonú leányvállalatokat hoztunk létre. A horvát, szlovén, román, török, orosz, ukrán, moldáv területeken képviselőket létesítettünk vagy a jövőben létesíteni szándékozunk. Leányvállalatainknál az eladások többszörösére növekedtek a korábbi képviselőhöz és közvetlen exporthoz képest.

Az EU-csatlakozás óta piaci lehetőségeket látunk a mediterrán országokban. Az eladások lehetőségének megteremtése érdekében fajtáinkat EU-listára vétetjük.

Jelentős piaci lehetőségeket látunk Törökországban. Erre a piacra önálló nemesítési programot indítottunk, és megkezdtek a kereskedelmi munkatársi kör szervezését. Itt is elindítottuk fajtáink nemzeti listára vételét.

Bel- és külföldi piaci pozícióink erősítése érdekében 2002-ben teljes tevékenységünkre sikeresen bevezettük az ISO 9001/2000 minőségbiztosítási rendszert.

2008 szeptembere óta a tulajdonosi jogokat a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. gyakorolja. A kezdeti privatizációs elképzelések lekerültek napirendről.

A Kalocsai Fűszerpaprika Kutató Állomás 1987-ben önállósodott, jelenleg a megmaradásért küzd.

2000-ben a Gabonatermesztési Kutató Intézet állami támogatásból a makói hagymakutatást kivásárolta. Az állomást bezárták, valamennyi tevékenység megszűnt.

A ZKI Zrt. a Budatétényi Állomást 2005-ban bezárta, a tevékenységet Kecskemétre telepítette. Ez évi 20 millió Ft megtakarítást eredményezett. Az ingatlant ez idáig nem sikerült értékesíteni.

A ZKI Zrt. a többi kertészeti kutatóhelyhez viszonyítva stabilabb helyzetben van. Az elkövetkező időszak legfontosabb feladata: megteremteni az anyagi forrást a zöldség ágazat kutatási feladatainak bonyolításához. Ez állami szerepvállalás nélkül nem elképzelhető.

Kecskemét, 2010. január 14.